

Flerårig handleplan for råstoffer

Region Midtjyllands opgaver indenfor råstofområdet har ophæng i råstofloven. Arbejdet fordeler sig på kortlægning og planlægning af hvor der skal graves råstoffer, udarbejdelse og godkendelse af råstofplanen samt den administrative opgave, der blandt andet består af følgende:

- Behandling af konkrete ansøgninger om råstofindvinding (råstoftilladelser)
- VVM-afgørelser
- Tilsyn med indvinding af råstoffer
- Indberetning af indvundne mængder af råstoffer
- Dispensationsansøgninger om tilførsel af jord til råstofgrave (§ 52 i jordforureningsloven)

Regionsrådet skal påse, at loven og de vilkår, der er fastsat med hjemmel i loven, overholdes og at påbud eller forbud efterkommes i forhold til råstofindvinding på landjorden.

Endvidere skal Region Midtjylland bidrage til at skabe gode og fremtidssikrede løsninger indenfor rammen af FN's 17 verdensmål for bæredygtig udvikling.

Råstofforbruget er samfundskonjunkturafhængigt, og der er i øjeblikket stor efterspørgsel efter råstoffer. Det kan godt mærkes på efterspørgslen på tilladelser til råstofindvinding. Der er derfor i øjeblikket fokus på, at regionen overholder serviceniveauet overfor indvindere, naboer, kommuner og andre aktører.

Region Midtjylland står over for en række strategiske udfordringer i forhold til de råstofressourcer, der er tilgængelige fra råstofgravene i regionen, set i forhold til de tilgængelige ressourcer i resten af landet. Med afsæt i målsætningerne for den regionale udviklingsstrategi om at tage hånd om klima, miljø og ressourcer for at sikre en bæredygtig udvikling, har regionen prioriteret følgende områder i de kommende år:

1) At fremme alternative, bæredygtige løsninger, så der forbruges færre nye råstoffer og foregår mindre tung transport på vejene

Udfordringerne er:

- Råstoffer er en knap ressource, der kun kan gendannes ved et nyt isfremstød
- Transport af råstoffer belaster vejene og CO₂ regnskabet
- Trafiksikkerheden mindskes ved råstofkørsel, mens støj- og støvbelastningen øges
- Råstoffer har forskellige kvaliteter, og de gode kvaliteter bør ikke anvendes i projekter, hvor mindre gode kvaliteter er langt tilstrækkelige

Det bliver til stadighed mere udfordrende at finde nye råstofgraveområder i Region Midtjylland. Dette skyldes, at mange af de let tilgængelige råstofområder er blevet gravet, og nu er de arealer tilbage, hvor der er repræsenteret flere interessekonflikter. Trafikken i og fra råstofgrave bidrager til CO₂-udledningen, samtidig med at støv og støj kan genere mennesker og dyr i de områder, der er udlagt til råstofgraveområder. Når vores naturlige ressourcer udnyttes og ikke umiddelbart er fornybare, er det vigtigt, at de rette kvaliteter anvendes til de rette projekter og produkter. Derfor er det også afgørende, at vi vælger at gå nye veje og finde alternative bæredygtige løsninger til genanvendelse af nogle af de produkter, der i dag måske blot betragtes som affald. Endvidere vil regionen gerne bidrage til en tidlig dialog mellem lodsejere og kommuner med henblik på mulighederne for efterbehandling i råstofgrave. Råstofgrave har ved efterbehandling til natur et stort potentiale for at bidrage til biodiversiteten i Danmark.

Regionen vil derfor i de kommende år have fokus på følgende handlinger:

a) Kortlægning af råstofforbrug og råstofstrømme i DK for bedre fremtidig planlægning

I samarbejde med branche, industri, regioner og andre offentlige myndigheder kan Region Midtjylland kortlægge råstofforbruget og råstofstrømmene rundt i Danmark for at muliggøre en mere fremtidssikret helhedsplanlægning på tværs af regionsgrænser.

b) Det offentlige går foran som rollemodel

Når det offentlige sætter anlægsprojekter i udbud, kan der stilles krav til, at råstofferne skal leveres fra nærområdet og ikke må transporteres over lange afstande.

c) Samarbejdsprojekter og partnerskaber

Gennem partnerskaber kan regionen igangsætte forskellige udviklings- eller forskningsprojekter omkring mulige produkter, der kan genanvendes eller opgraderes, således at de kan erstatte jomfruelige råstoffer.

CASE:

I forbindelse med opførelsen af det nye super-sygehus ved Gødstrup blev der på baggrund af indledende geotekniske undersøgelser konkluderet, at jorden i området ikke havde den ønskede bæreevne. Man valgte derfor at stabilisere 60.000 m³ råjord med kalk, hvorved den i højere grad fik egenskaber som sand og derved opnåede øget styrke og mindre følsomhed overfor vand. Jorden blev efterfølgende anvendt til pladser i området – herunder også P-pladser i tilknytning til sygehuset. Man sparede på den bekostning både transport og ca. 100.000 m³ jomfruelige råstoffer.

2) Via samarbejdsprojekter vil vi fremme alternative og bæredygtige tiltag så overskudjord, der i dag betragtes som affald, bliver fremtidens ressource

Udfordringerne er:

- At fremme genanvendelse af materialer som erstatning for nye råstoffer, så regionen kan forblive selvforsynende med råstoffer længst muligt
- Opgravet overskudsjord betragtes som affald og ikke en ressource
- Det er dyrt at transportere og lagre ren overskudsjord
- Der mangler langtidssigtet planlægning i byggeriprojekterne, hvorved overskudsjorden kan nyttiggøres
- Der er ingen lovgivning, der fremmer nyttiggørelse af ren overskudsjord
- Det offentlige bør gå foran som rollemodel ved nyttiggørelse af ren overskudsjord

Hvert år opgraves og bortskaffes millioner tons ren overskudsjord i forbindelse med bygge- og anlægsarbejder i regionen – både i det offentlige såvel som i det private. Ren jord skal i højere grad være en ressource og nyttiggøres og genanvendes, således at man undgår at opgrave jomfruelige råstoffer. I dag er det dyrt at bortskaffe ren jord, og det bør i stedet nyttiggøres ved f.eks. klimasikring, etablering af støjvolde, kalkstabilisering til P-pladser m.v. Regionens projekt "Bæredygtig jordhåndtering" er med til at modne dette område, men der er stadig lang vej igen. En lovgivning der bakker op om at kunne nyttiggøre ren overskudsjord på egen matrikel eller i egen kommune vil imødegå den grønne omstilling.

Regionen vil derfor have fokus på følgende handlinger:

a) Samarbejdsprojekter og partnerskaber

I samarbejde med bygherrerådgivere, arkitekter, branche, forskningsinstitutioner, regioner og kommuner at udarbejde en udvidet eksempelsamling som opfølgning på "Bæredygtig Jordhåndtering" der belyser, hvor det kan svare sig rent økonomisk at gøre noget mere bæredygtigt og cirkulært. Herunder hvordan man kan minimere forbruget af jomfruelige råstoffer, og hvordan man kan holde overskudsjorden inde på matriklen og i egen kommune, samt hvor der kan genanvendes andre materialer som erstatning for nye råstoffer.

b) Det offentlige går foran som rollemodel

Når der ved anlægsprojekter laves udbud, bør der stilles krav i udbuddet om, at man tidligt i forløbet forholder sig til eventuelt bortgravet jord, således at det kan nyttiggøres som en ressource og ikke skal håndteres som affald. F.eks. kan opgravet jord genanvendes i landskabet omkring et nyt byggeri og fra start indtegnes i arkitekternes projekter.

CASE:

Ved etableringen af super-sygehuset ved Gødstrup kunne man i udbudsmaterialet have indbygget krav om, at man tidligt i projektet skulle forholde sig til overskudsjorden, der blev gravet bort på grunden. Da det ikke blev tænkt ind, stod man til sidst med et dyrt problem omkring bortskaffelse af overskudsjord. Jorden blev et affaldsprodukt, der blev pålagt en affaldsavgift i stedet for en reel ressource, der kunne indbygges og nyttiggøres i landskabet på egen matrikel eller i egen kommune til f.eks. klimasikring.

Sammenhæng med øvrige planer og strategier i Region Midtjylland

Råstofplan2016 og Råstofplan2020, samt Region Midtjyllands Udviklingsstrategi 2019-2030.